

'Moeten we nadenken over zorg huisvesting die pandemieproof is?'

16-10-2020 11:01

Corona en de komst van de 1,5 meter samenleving zijn niet alleen van invloed op onze manier van werken, van uitgaan, ons theater- en museumbezoek, en de manier waarop we fysiek met elkaar omgaan. Maar zouden ook wel eens een gamechanger kunnen zijn op architectonisch gebied. Van dat laatste is architect Martijn Verhagen van HD Architecten overtuigd. "Met name op het terrein van senioren- en zorghuisvesting zal corona zijn sporen nalaten", zo stelt hij in een prikkelend gesprek met Vastgoedjournaal.

Dat belooft wat, want de bewustwording is er nog nauwelijks. Iedereen in de zorg is nog maar nauwelijks hersteld van de eerste golf en bereidt zich inmiddels voor op de tweede. Vandaar ook dit gesprek, want als architect van met name huisvesting voor senioren, al dan niet in combinatie met zorg, realiseert Verhagen zich als geen ander hoe groot de invloed van architectuur is op ons sociale en psychosociale leven. En op ons gevoel van welbevinden. Moet niet juist nu worden nagedacht over huisvestingsoplossingen die pandemieproof zijn? Want met Covid-19 zijn we nog niet klaar en het zal waarschijnlijk ook niet de laatste pandemie zijn die ons treft.

"Wat wij willen is een structurele bijdrage leveren en onze ideeën over mogelijke ontwerp oplossingen spiegelen met mensen uit de zorgvastgoedwereld."

Het begin: de lockdown

De zorgwereld en architectuur hebben van oudsher een nauwe relatie. Pesthuizen, lazaretto's en leprozenhuizen zijn typische voorbeelden van dit soort epidemiearchitectuur. Waarom werden vroeger degenen met een besmettelijke ziekte, of maar het geringste vermoeden ervan, in quarantaine gezet? En worden nu, met de corona, juist de zogenaamd meest kwetsbare groepen geïsoleerd? Met die vraag worstelde Verhagen in het begin van de eerste lockdown, toen de Nederlandse verpleeg- en verzorgingshuizen 'op slot gingen' en de meest kwetsbare groepen tegen de oprukkende pandemie in bescherming werden genomen.

Een omgekeerde wereld, zo dacht hij, die enorme sociale en psychologische gevolgen zal hebben. Want als architect van met name seniorenhuisvesting al dan niet in combinatie met zorgverlening, realiseerde hij zich meteen wat de gevolgen waren voor kwetsbare groepen zoals ouderen met dementie. Verhagen: "Mensen met deze ziekte begrijpen de veranderende situatie niet en hebben juist behoefte aan contact en aanraking". Behalve op medemenselijk vlak, raakten de maatregelen hem dus ook vakmatig. Omdat ze direct duidelijk maakten hoe groot de invloed was van de architectuur van verpleeghuizen op de pandemie en de daarop volgende maatregelen.

Verhagen: "Met Wet Zorg en Dwang worden de mensen met dementie goed beschermd. Deze wet omschrijft dat vrijheidsbeperking, het fysiek opgesloten zijn, in principe bij niemand mag worden toegepast. Maar een uitbraak van corona in een woonzorg gebouw leidde er juist meteen toe dat een hele locatie toch in isolatie moest. Ik vroeg me daarom af: kunnen we in het ontwerp van zo'n zorggebouw hier rekening mee houden, zodat dit niet direct nodig is?"

Toekomstbestendig wonen en werken

Omdat Verhagen als architect gewend is om ruimtelijke oplossingen te bedenken, ging hij zich dus afvragen of architectuur ondersteunend kan zijn om in de toekomst beter gewapend te kunnen zijn tegen een pandemie. En welke ruimtelijke oplossingen er mogelijk zijn om de gevolgen van een pandemische situatie zoveel mogelijk te beperken. Structurele oplossingen, dus. Want ad hoc ontstonden er tijdens de eerste lockdown

noodzakelijke, maar geïmproviseerde initiatieven. Van babbelboxen en knuffelschermen, tot hoogwerkers om 'raambezoek' met een familielid op driehoog mogelijk te maken.

Verhagen: "Ik vond dat hartverwarmend om te zien, maar helaas zijn dit geen toekomstbestendige oplossingen voor een gebouw en zijn bewoners. Wij hebben onszelf de vraag gesteld hoe ontmoeting kan plaatsvinden, hoe een veilige werkplek kan worden geboden aan zorgmedewerkers en wat er preventief gedaan kan worden. Wat wij willen is een structurele bijdrage leveren en onze ideeën over mogelijke ontwerp oplossingen spiegelen en realiseren met mensen uit de zorgvastgoedwereld. Is dat iets eenvoudigs als een vast fonteintje bij de ingang om je handen te wassen ter vervanging van de desinfectiezuilen? Of vraagt het juist om grotere oplossingen? Zoals het inpassen van ruimten voor ontmoetingen, ingerichte bezoekerskamers en flexibel ontworpen plattegronden, waarmee een gebouw bij een quarantaine situatie eenvoudig is op te delen, zonder verlies van woon- en leefkwaliteit. We zullen samen moeten nadenken over hoe je, kostentechnisch aanvaardbaar, om kunt gaan met een bestaand of nieuw gebouwoontwerp waarmee geanticipeerd kan worden op een pandemie zoals de huidige."

Pieter de Vries